

17/4

78

Israels president om sitt liv

CHAIM WEIZMANN:
Trial and Error.

Harper Brothers. Pris \$ 4.50.

CHAIM WEIZMANN.

DEN SJÄLVBIOGRAFI som Israels förste president nyss utgivit är en fascinerande bok. Det finns många memoarer som ger djupare analyser och många självporträtt med mera subtila drag. Men det är svårt att finna ett motstycke till denna klara bild av en aktiv, passionerat övertygad, trots alla slitningar harmonisk människa och en så ärlig och inträngande skildring av ett liv ägnat kampen för en idé. Vad man kan kalla skrytproblemet i memoarlitteraturen har Weizmann löst på ett lysande sätt — eller riktigare, det tycks ha löst sig självt, därför att han aldrig eller sällan varit medveten om det. Ingen, eller nästan ingen, falsk anspråkslöshet, ingen smygande självbelåtenhet bakom ett buskage av självkritik och syndabekännelser — och inte heller, det faller av sig självt, den öppna förhållelse som med lugn naturlighet ställer det egna jaget i förgrunden och i förakt för andra finner en piedestal för detta jag. Sina medhjälpare eller motståndare karakteriserar och kritiserar Weizmann med en ivrig öppenhet, som kanske inte alltid utesluter ett mått av diskretion och diplomati, men som tystar varje tvivel om att han i det väsentliga skulle vara ärlig. Boken blir gripande därför att det är en märklig och nobel människa som talar fritt. Han kan göra det därför att han

helt är identifierad med en idé, sionismens idé.

Weizmann föddes år 1874 i en liten stad i Vitryssland inom det område där judarna under tsartiden fritt fick bosätta sig. Hans far var företagare i smått, avverkade och sålde timmer. Den torftiga miljön hindrar inte att man i Weizmanns minnesanteckningar, liksom i många andra judiska skrifter, får intrycket av ett egendomligt stilla och lyckligt familjeliv, av människor som kryper samman för att få trygghet mot mörkret och skräcken utanför. Av olika skäl blev det möjligt för den unge Weizmann att gå igenom gymnasiet i Pinsk och att bedriva naturvetenskapliga, främst kemiska, studier i Berlin och Genève. Redan under studenttiden blev Weizmann ivrig anhängare av den sionistiska rörelsen och delade sin tid mellan studier och agitation. År 1904 flyttade han till Manchester, gifte sig med en rysk judinna och försörjde sig som universitetslärare och industrikemist. Han släppte aldrig det sionistiska arbetet, och efter omkring ett årtionde blev detta huvudsaken. Weizmann blev ett slags yrkespolitiker, han förhandlade som sionisternas representant med den engelska regeringen, Nationernas förbund och sedan Förenta nationerna, besökte Palestina för att organisera och uppmuntra USA för att samla pengar och göra propaganda för sionismen — hans liv bestod, som han skri-

ver, under årtionden i "patrull-tjänst mellan Jerusalem och San Francisco". På hösten 1947 ansåg han sig ha avslutat sina memoarer; några månader senare valdes han till den nyskapade republiken Israels förste president, och i en efterskrift från augusti 1948 har han kort berört de händelser som ledde till detta.

För Weizmann har aldrig sionismen varit ett problem. Han kan betecknas som natur-sionist. Då Herzls teoretiska motivering för sionismen publicerades år 1896 hörde Weizmann till dem som gladdes, men inte därför att han i denna lära såg något nytt utan därför att den uttryckte vad han alltid känt som något självfallet och ofrånkomligt. Judarna är ett folk som lever i förskingringen, men en gång skall de samlas i Sion som fri nation — det var för Weizmann mer än en profetia, det var den verklighet i vilken han levde, den verklighet som gjorde det möjligt att leva. Man märker därför hos Weizmann en viss irritation inför Herzls förkun-nelse; om en karolin hört Heidenstam utlägga att man måste leva och dö för Sverige, hade han måhända känt något liknande. Det blir platt att motivera kärleken och dess offer-vilja.

Det är detta självklara, detta "på andra sidan all diskussion", i Weizmanns sionism som ger den dess storhet och dess begränsning — den begränsning som ligger i oförmågan att förstå andra. Weizmann har under mer än femtio år stridit inte bara med engelska, amerikanska, franska, italienska och arabiska politiker, utan också, och kanske främst, mot sina egna. Han strider mot dem som tror på assimilationen — den tron blir för Weizmann förhatlig, inte främst därför att han finner den ohållbar, därför att han anser judarnas uppgående i en annan nation omöjligt, utan därför att själva viljan till assimilation visar bristande nationell känsla, bristande judendom. Mot dem som i den religiösa gemenskapen sett det enda väsentliga och som därför varit villiga att finna en fristad för judarna var som helst, i Sydamerika eller i Uganda — ty Palestina är judarnas land, nu lika väl som för två tusen år sedan. Mot de socialistiska revolutionärerna, som i sionismen lika väl som i all annan nationalism sett ett

övervunnet stadium — ty nationalismen kan övervinnas först sedan den tillfredsställts i en värld av likaberättigade nationer. Mot de oroliga och ivriga som begärt en lösning och en total lösning genast — en nation som i årtusenden drömt om sin befrielse har, trots alla olyckor, kraft att vänta och att mogna under sin väntan.

Denna konkreta och starka tro, som i en lysande intelligens funnit ett redskap, aldrig en oroande och hämmande med-tävlare, har varit en av sionismens stora kraftkällor. För en svensk är det naturligt att gång efter annan tänka på Branting; man finner hos Weizmann samma naivitet, samma oanfrätta hängivenhet i förening med den förmåga att vädja och övertygga på ett "lägre" plan som kallas politisk klokhet. Man finner också samma reservations-fria humanism. Weizmann förkastar inte blott terrorismen, utan hela den listiga attityd som tar avstånd från terrorismen, men samtidigt är beredd att med skicklig taktik utnyttja dess konsekvenser.

Vad som här sagts ger en alltför ensidig bild av Weizmanns memoarer. De består till större delen av rent faktiska redogörelser av det allra största intresse för kännedomen om samtida politik. Teckningarna av de många ledande statsmän som Weizmann kommit i beröring med hör till bokens mest omedelbart fängslande partier. Då arbetet, vilket väl är givet, översätts till svenska bör några smärre minnesfel i de rent historiska partierna rättas; så t. ex. är det uppenbart att vissa uppgifter som påstås gälla situationen efter Hitlers totala ockupation av Tjeckoslovakien i själva verket hänförs sig till Münchenepirosoden.

Mycket i Weizmanns förkun-nelse kan diskuteras och kritiseras. Men då han slutar med orden "om något som jag sagt skulle förmå läsaren att se med mera förståelse och sympati på de tidigare kapitlen i vår historia, skulle jag känna mig rikt belönad", så bör han vara förvissad om att han vunnit sitt syfte. Boken borde läsas inte blott av alla judar och av alla dem som har intresse för modern politik, utan av var och en som har kvar en känsla för tro och lidelse.

Herbert Tingsten